

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 12 februari 1924 kl 2 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändrade bestämmelser i fråga om ersättning till expropriationsnämnd.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 188, vilken behandlats av andra lagutskottet, hava herrar *Osberg* och *Persson* i Björnsbyholm hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte till nästkommande riksdag inkomma med förslag till ändrade bestämmelser om ersättning åt expropriationsnämnd i huvudsaklig överensstämmelse med vad i motionen anförts.

I motionen har gjorts gällande, att kostnaderna för expropriationsförfarande ofta visat sig bliva oskäligt höga, beroende på att ledamöterna i expropriationsnämnderna hade alltför fria händer, när det gällde att begära arvode. Icke sällan begärdes sålunda för en mindre expropriationsförrättning i dagtraktamente 100 kronor. Kostnaderna kunde understundom, när det gällde små förvärv, uppgå till lika stort belopp som ersättningen för den exproprierade egendomen. För att nedbringa kostnaderna vore det enligt motionärernas mening lämpligt, att i lag fastställdes för såväl ordförande som ledamot dagtraktamente jämte reseersättning efter viss klass i gällande resereglemente. Beträffande dagtraktamente torde detta lämpligen kunna sättas till 30 kronor, under det att reseersättningen borde utgå efter tredje klassen i resereglementet. Dessutom borde bestämmas vissa grunder, efter vilka ersättning skulle utgå till ordförande i egenskap av sammankallande och protokollsförare.

Rörande ersättning åt expropriationsnämnd innehålla 66 och 67 §§ i lagen om expropriation den 12 maj 1917 följande bestämmelser: Ordförande och ledamöter i dylik nämnd skola njuta ersättning för uppskattningen samt ordföranden därjämte för kallelser, protokollsföring och beslutets avfattande i skrift med belopp, som bestämmas av rätten, om överenskommelse ej träffas. Har expropriationsmålet återförvisats till nämnden, skall ersättning för det arbete, som därav föranledes, ej tillkomma nämnden, om ej rätten av särskild anledning det föreskriver. Den exproprierande är pliktig gälda all av expropriationsmålet handläggning, expropriationsersättningens bestämmande och fördelning eller eljest av expropriationen följande kostnad. Dock äger han, om han utgivit kostnad, som föranletts av ordförandes eller ledamots utevaro från sammanträde utan laga förfall, söka kostnaden åter av vederbörande.

Redogörelse
för gällande
bestäm-
melser.

Redogörelse
för förarbe-
tana till de
med motio-
nen avsedda
lagbestäm-
melser m. m.

Under förarbetena till expropriationslagen har den med motionen avsedda frågan varit föremål för ingående övervägande; och tillåter sig utskottet att för frågans belysande lämna en kortfattad redogörelse härför.

Enligt 23 § i 1866 års förordning angående jords eller lägenhets avstående för allmänt behov gällde, att, därest någon, som suttit i expropriationsnämnd, skulle vilja taga betalning därför, hade han att anmäla det hos rätten; och skulle rätten tillägga honom så mycket, som svarade emot hans verkliga kostnad för förrättningen. Denna ersättning skulle gäldas av den, som begärt expropriationen.

Kommitté-
betänkande
den 15 sep-
tember 1910.

I det förslag till lag om expropriation, som den 15 september 1910 avgavs av en för revision av expropriationslagstiftningen tillsatt kommitté, föreslogs, att ordförande och ledamot i expropriationsnämnd skulle, utöver resekostnadsersättning efter tredje klassen i gällande resereglemente, erhålla ordförande 25 kronor och ledamot 15 kronor i ersättning för varje rese- eller förrättningsdag. Därjämte skulle ordföranden njuta gottgörelse för kallelser, protokollsföring och beslutets avfattande i skrift med belopp, som skulle bestämmas av rätten, om överenskommelse ej kunde träffas.

I motiverna till de sålunda föreslagna bestämmelserna hade kommittén anfört följande:

»Den lydelse stadgandet om nämndens rätt till ersättning för sitt arbete erhållit i 23 § av 1866 års förordning synes vara grundad på antagande, att sådan ersättning i allmänhet icke skulle begäras. Emellertid har motsatsen blivit regel, såsom också är naturligt. Det lär även icke så sällan förekomma, att ersättningen till nämnden bestämmas rikligare, än som kunde vara nödvändigt, och detta förhållande torde stundom hava ganska väsentligt bidragit till expropriationskostnadernas förökande.

Ersättningen torde nu lämpligen begränsas i lag. Enligt kommitténs förslag skall själva resekostnaden, då resor föranledas av expropriationen, ersättas efter tredje klassen i resereglementet, och skall härutöver ersättning, innefattande såväl dagtraktamente som skälig gottgörelse för tidsspillan och arbete, utgå till ordföranden med tjugufem kronor och till ledamot med femton kronor för varje rese- eller förrättningsdag. Ordföranden synes därjämte böra erhålla gottgörelse för protokollsföring, uppsättande av nämndens utlåtande och annat dylikt arbete, vars verkställande det kan åligga honom att besörja. Vid större expropriationer torde ordföranden ofta behöva anställa sekreterare eller annat biträde, och bör ersättningen då bestämmas så, att kostnaden härför betäckes.»

1913 års
riksdag.

I det till grund för proposition i ämnet till 1913 års riksdag ursprungligen utarbetade, till lagrådet remitterade förslaget blevo emellertid de av kommittén föreslagna bestämmelserna, då grunderna för ersättningen ansåges böra bestämmas i administrativ ordning, utbytta mot ett stadgande av innehåll, att ordförande och ledamöter i expropriationsnämnd skulle vara berättigade till ersättning för uppskattningen enligt vad därom särskilt stadgades, med rätt därjämte för ordföranden till särskild gottgörelse för kallelser m. m. i enlighet med kommittéförslagets innehåll därutinnan.

Mot det sålunda föreslagna stadgandet framställdes vid granskning av förslaget inom lagrådet anmärkning, därvid lagrådet yttrade följande:

»Att, såsom i förevarande lagrum förutsattes skola ske, fastställa allmän-giltiga grunder, efter vilka ordförande och ledamöter i expropriationsnämnd skola åtnjuta ersättning för uppskattningen, torde stöta på stora praktiska svårigheter. Ena gången kan det gälla ett vidlyftigt och invecklat expro-priationsärende, varför kräves ett tidsödande förberedande studium av hand-lingarna, åtminstone från ordförandens sida, den andra gången åter ett ärende, vars hela behandling av nämnden är undångjord på en eller annan timme. Vid expropriation för en järnväg inträffar i allmänhet, att flera sär-skilda expropriationsmål handläggas samma dag av expropriationsnämnder med delvis växlande sammansättning.

Med hänsyn till det anförda hemställes, att bestämmelsen i fråga under-går sådan ändring, att i enlighet med nu gällande ordning det anförtros åt rätten att bestämma beloppet av den ersättning för uppskattningen, som skall utgå till ordförande och ledamöter i expropriationsnämnd, för den händelse överenskommelse därom ej träffas.»

På grund av lagrådets anmärkning fick stadgandet sedermera i propositionen till 1913 års riksdag den avfattning, som detsamma numera äger; och fram-ställdes vid nämnda riksdag, därvid frågan om ny lagstiftning i ämnet på grund av kamrarnas stridiga beslut förföll, ej något förslag till ändring be-träffande det ifrågasvarande stadgandets innehåll.

I samband med att förslag till ny lag i ämnet genom proposition förelades 1916 års riksdag — vilket förslag i nu förevarande del upptog enahanda stadgande som i den föregående propositionen — väcktes inom andra kam-maren tvänne motioner i nu föreliggande spörsmål, den ena nr 245 av ett trettiotal kammarledamöter, däribland herrar *Osberg* och *Persson* i Björnsby-holm, och den andra nr 250 av herrar *Lübeck* och *von Hofsten*.

1916 års
riksdag.

I den förra motionen framhölls, att vid domstolarnas fastställande av ersättning åt expropriationsnämnd så olikartad uppfattning gjort sig gällande om vad som kunde anses vara skälig ersättning för sådant uppdrag, att en allmän önskan förefunnes om reglerande av dylik ersättning medelst en-hetliga bestämmelser i lag. I anslutning härtill yrkades av motionärerna, att åt nu förevarande stadgande måtte givas sådan avfattning, att ordförande och ledamöter i expropriationsnämnd bereddes ersättning med femton kronor för dag jämte gottgörelse för resekostnader samt därutöver ord-förande särskild gottgörelse för kallelser m. m. i enlighet med propositionens innehåll därutinnan.

I den av herrar *Lübeck* och *von Hofsten* väckta motionen framhölls, att, på sätt svenska vattenkraftföreningen och svenska elektricitetsföreningen i gemensam skrivelse till Kungl. Maj:t redan den 28 juni 1910 framhållit, er-farenheten givit vid handen, att dagarvoden för expropriationsnämnders leda-möter i regeln beräknades oskäligt högt, nämligen till 50 à 75 kronor för-utom gottgörelse för resor och vivre. Som följd härav hade det visat sig, att i fråga om elektriska kraftledningar expropriationskostnaden ofta över-stege själva skadeersättningen. Det vore därför önskligt, att i lagen infördes en sådan begränsning i förevarande hänseende, som upptagits i 1910 års komittéförslag; och framställdes av motionärerna förslag därom.

Någon realbehandling av ämnet medhanns emellertid ej vid 1916 års riksdag, varför de i motionerna innefattade framställningarna ej kommo under bedömande.

1917 års
riksdag.

Påföljande riksdag förelades lagförslaget i oförändrad form åter riksdagen, i anledning varav herrar *Liibeck* och *von Hofsten* inom andra kammaren i motion nr 272 ånyo framställde ovan berörda ändringsförslag.

Lagutskottet hemställde emellertid, under åberopande av lagrådets förut återgivna yttrande, att motionen icke måtte föranleda någon ändring i det kungl. förslaget; och blev denna lagutskottets hemställan utan meningsskiljaktighet av riksdagens båda kamrar bifallen.

Utskottet.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår hava de i motionen framförda synpunkterna redan vid lagens antagande förelegat till bedömande utan att då vinna beaktande. Vid övervägande av vad i motionen anförts har utskottet ej heller funnit skäl föreligga till en omläggning av sättet för bestämmande av ersättning åt expropriationsnämnd i enlighet med de av motionärerna föreslagna grunder. Den härutinnan nu gällande ordning, enligt vilken domstolen, som handlägger ett expropriationsmål, har att, i händelse överenskommelse om ersättningens storlek ej kunnat emellan vederbörande träffas, meddela bestämmelse därom, synes på de av lagrådet anförda skälen vara att föredraga framför den av motionärerna föreslagna ordningen. Utskottet vill härvidlag särskilt erinra om, att, då en exproprierande part finner framkomna ersättningsanspråk vara för högt tilltagna, han städse äger tillfälle att vid domstolen före ärendets avgörande muntligen eller i ingiven inlaga göra de erinringar emot de fordrade beloppens storlek, vartill han kan finna sig äga fog.

Med stöd av det sålunda anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 12 februari 1924.

På andra lagutskottets vägnar:

BROR PETRÉN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Bror Petrén*, *von Sydow**, *Alfred Petrén**, greve *Spens*, *von Koch*, *Sigfrid Hansson**, *Schedin** och *Wahl**;

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i *Kalmar*, *Hagman*, *Karlsson* i *Gasabäck*, *Magnusson* i *Skövde*, *Nilsson* i *Vibberbo**, *Holmström* i *Stockholm*, *Johansson* i *Solleftå** och *Sundling*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.